

2022

AIE Bendrijų Gidas

Kokia yra Atsinaujinančių išteklių energijos (AIE) bendrijų nauda?

AIE bendrijos tai elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos modelis, kuris leidžia bendruomenėms įsirengti AEI projektus ir dalintis pagaminama energija su kitais gyventojais. AIE bendrijos prisideda prie kovos su klimato kaita bei šalies energetinės nepriklausomybės didinimo. Toks atsinaujinančios energetikos modelis žymiai sumažina suvartojamos elektros kainas jos dalyviams ir leidžia įtraukti gyventojus, kurie kenčia nuo energetinio skurdo. Sėkmingai įkūrus AIE bendriją ir gaminant elektros energiją, gauti finansai gali būti investuojami į tolimesnius vietinius projektus taip kuriant pridėtinę ekonominę vertę pačiose bendruomenėse.

Ką sako Lietuvos įstatymai apie AIE bendrijas?

Atsinaujinančių Išteklių Energijos bendrijos tai:

- ne pelno siekiantis juridinis asmuo – NVO, daugiabučių, sodų bendrijos, asociacijos, viešosios įstaigos ir t.t.
- kurios sprendimai yra priimami vietinių gyventojų. Tai reiškia, kad bendrijos visuotiniame susirinkime 51 procentas balsų priklauso bendrijos dalyviams, kurie gyvena toje pačioje apskrityje, kur yra planuojama statyti AEI įrenginį.

Atsinaujinančių Išteklių Energijos bendrijos:

- gali įsirengti AEI elektrines ar šilumos gamybos įrenginius.
- gali tiekti elektros energiją nemokamai bendrijos dalyviams arba parduoti elektros energiją kitiems ir tiekti ją į elektros tinklus.
- įsipareigoja teikti aplinkosaugos, socialinę arba ekonominę naudą savo dalyviams. Tai reiškia, kad dalyviai galės naudotis pagaminama elektros ar šilumos energija neatlygintinai arba bendrijos pelnas bus investuojamas į tolimesnius AEI ir kitus bendruomeninius projektus.

Ką reikia žinoti norint įkurti elektrą gaminančią AIE bendriją?

- AIE bendrijų gamybos įrenginio galia **nėra ribojama**.
- Šiuo metu galiojantis nacionalinis 2 GW saulės galios ribojimas, kuris efektyviai sustabdė naujų saulės parkų statybas, negalioja AIE bendrijoms.

AIE bendrijos steigimas

Bendruomenės sutelkimas

1

Visų pirma, yra svarbu sutelkti bendruomenę, gyventojus ir vietines organizacijas ir pristatyti jiems pirminę idėją, kviečiant prisijungti prie AIE bendrijos įkūrimo.

Organizacijos tikslų sudarymas ir registravimas

2

Kuriant AIE bendriją pasirinkite jūsų poreikius atitinkančią ne pelno siekiančio juridinio asmens formą. AIE bendrija gali tapti viešosios įstaigos, asociacijos, daugiabučių ar sodo bendrijos. Steigiant ne pelno siekiantį juridinį asmenį reikia:

- parengti bendrijos, asociacijos ar viešosios įstaigos įstatus;
- sušaukti dalyvių susirinkimą, susitarti dėl bendrijos valdymo ir priimti jos įstatus;
- sudaryti steigimo sutartį ir įregistruoti bendriją, asociaciją ar viešąją įstaigą juridinių asmenų registre.

AIE bendrijų steigimo dokumentuose taip pat būtina apibrėžti:

- sprendimų priėmimo tvarką dėl pagamintos elektros energijos realizavimo;
- tvarką dėl elektros energijos gamybos įrenginių administravimo ir priežiūros;
- sąlygas, kuriomis prie AIE bendrijos veiklos galėtų prisijungti nauji dalyviai ar iš veiklos pasitraukti esami dalyviai;
- kaip ir kam bus paskirstomos gautos pajamos.

AIE bendrijų steigimo dokumentai turi būti patvirtinti notaro.

Informacija apie juridinio asmens steigimą

Įsteigus juridinį asmenį, būtina:

- pateikti prašymą leidimui plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus Valstybinei energetikos reguliavimo tarnybai.
- įsirengus saulės ar vėjo elektrinę pateikti prašymą leidimui gaminti elektros energiją.

Informacija apie leidimų išdavimą

Jei yra pateikiami visi reikalingi ir tinkamai įforminti dokumentai leidimas išduodamas per 30 kalendorinių dienų.

Pagamintos elektros energijos perdavimą ir įrenginių prijungimą prie tinklo reikia suderinti su Elektros skirstomųjų tinklų operatoriumi (ESO):

- pateikti paraišką išankstinėms prisijungimo sąlygoms gauti - prieš teikiant paraišką leidimui plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus;
- pateikti paraišką prijungimo sąlygoms gauti;
- parengti elektrinės prijungimo prie operatoriaus elektros tinklų projektą.

Nusamdyta saulės elektrinių rangovinė kompanija gali patari šiame procese, o šiuos dokumentus padės paruošti atestuoti elektros tinklo projektuotojai.

ESO savitarnos internetinis puslapis

Bendrijų dalyviai ir pareigos

AIE bendrijose gali dalyvauti:

- fiziniai asmenys;
- vidutinės, mažos ar labai mažos įmonės;
- kiti pelno nesiekiantys juridiniai asmenys (nevyriausybinės organizacijos, asociacijos ir t.t.);
- savivaldybės valdomos įmonės ir įstaigos.

Siekiant įtraukti kuo daugiau dalyvių, AIE bendrijoms svarbu turėti aiškiai apibrėžtą sprendimų priėmimo procesą. Gerosios kitų šalių praktikos nurodo, kad yra svarbu turėti mažiausiai 4 tarybos narius, kurie priiminės svarbiausius sprendimus susijusius su elektrinės priežiūra, pagamintos elektros energijos padalijimu tarp dalininkų ir finansiniu valdymu. Kiekviena bendrija turėtų apsvarstyti apie galimybę kompensuoti tarybos narių darbą.

Bent kartą metuose (ar dažniau) organizuojamame dalininkų susitikime turėtų būti aptariama:

- tolimesnė bendrijos veiklų plėtra;
- pelno panaudojimas;
- naujų dalyvių įtraukimas ir bendradarbiavimas;
- tarybos narių darbas.

Norint įsteigti AIE bendriją svarbu **bendradarbiauti su savivaldybe**, kurioje norima įrengti atsinaujinančios elektros energijos įrenginius. Pagal galiojančius įstatymus savivaldybės ir jų atsakingos institucijos turės įvertinti ir viešai skelbti informaciją apie joms priklausančius žemės sklypus, kuriuose gali būti statomi ar įrengiami AIE bendrijos energijos gamybos įrenginiai. **Savivaldybės energetikos skyrius** gali reikšmingai prisidėti prie tinkamo sklypo ieškojimo ir dalyvių įtraukimo. Užsienio praktika rodo, kad AIE bendrijose dalyvaujančios savivaldybės gali pigiau išnuomoti ar nemokamai “paskolinti” tinkamą žemės sklypą AIE įrenginiams statyti. Įrengiant AIE įrenginį, bendrija turėtų laikytis nustatytų gamtos apsaugos ir teritorijų planavimo sąlygų. Reikalavimai norint įrengti saulės šviesos energijos elektrines, šiuo metu yra ruošiami Aplinkos apsaugos ministerijos.

AIE bendrijoms yra svarbu iš anksto įtraukti ir **bendradarbiauti su saulės elektrinių darbų rangovais**, kurie padės pasirinkti optimaliausią įrengimo būdą atitinkantį bendrijos norus ir reikalavimus. Elektrinės priežiūrai kiekvienais metais gali būti samdoma techninė serviso kompanija.

AIE Bendrijos daugiabučiuose

AIE bendrijos gali būti įkūriamos ir daugiabučiuose pastatuose, o daugiabučio bendrijos nariai gali tapti šios bendrijos dalyviais. Norint įrengti saulės elektrinę ant daugiabučio stogo būtina surinkti daugiabučio bendrijos narių sutikimą pasinaudoti pastato stogu. Jeigu ne visi nariai nori dalyvauti AIE bendrijoje ir atsinaujinančios elektros energijos vartojime, galima pateikti pasiūlymą stogo nuomai iš daugiabučio bendrijos. Ši praktika yra plačiai taikoma Berlyne, o surinkti pinigai gali būti panaudojami daugiabučio aplinkos ir bendrų patalpų gerinimui.

AIE bendrija daugiabučiuose - pavyzdys Danijoje

Danijoje egzistuoja 540,000 socialinių būstų asociacijų, kurios veikia panašiai kaip daugiabučių namų asociacijos Lietuvoje. Dažnai šios asociacijos įsirengia saulės šviesos energijos elektrines ant pastatų stogų, o pagaminama elektros energija yra paskirstoma tarp gyventojų būstų už per pusę mažesnę tinklų perdavimo mokestį. Pagaminama elektros energija, kuri nėra suvartojama vietoje yra perduodama į pastatą įrengtą bateriją arba perduodama į elektros tinklus. Uždarbis yra investuojamas į asociacijos ir būsto tvarumo projektus, tokius kaip atliekų rūšiavimo sistemos, pastato renovacija ar lietaus vandens surinkimo sistemos.

Bendrijų finansavimas

Pasaulyje egzistuoja daug inovatyvių būdų AEI bendrijoms finansuoti. Tai priklauso ir nuo šalyse egzistuojančių paramos ar paskolų schemų. Pats populiariausias modelis - **dalyvių sutelktinis finansavimas**.

Dalyvių sutelktinis finansavimas - pavyzdys Ukrainoje

Slavutych miestelis buvo pastatytas po Černobylio atominės elektrinės katastrofos, įkurtas siekiant apgyvendinti nuo nelaimės nukentėjusius žmones. 2018 metais grupelė miesto gyventojų nusprendė įkurti saulės energijos bendriją “Solar Town” (lietuviškai – Saulės Miestelis). Bendrijos dalyviai – Slavutych gyventojai ir vietos savivaldybės energetikos agentūra. 2019 metais bendrija sukūrė sutelktinio finansavimo kampaniją suteikdami pirmumo teisę investuoti miestelio gyventojams ir vietiniams verslams. Taip buvo surinkta apie 135 000 eurų ir įrengtos saulės elektrinės ant miesto pastatų stogų, kurių bendroji įrengtoji galia siekė 200 kWp. Minimali investicija į šį projektą buvo apie 500 eurų. Kiekvienas bendrijos dalyvis investavęs į saulės elektrines gauna apie 70 eurų akcininko pajamų (bendrijos uždarbis minus elektrinių priežiūros ir bendrijos išlaidos) kiekvienais metais iki 2030 metų. Gyventojai investavę į saulės elektrines taip pat gauna pigesnę elektros energiją dėl šalyje egzistuojančio atsinaujinančios energetikos supirkimo tarifo.

Lietuvoje šiuo metu yra kuriamos **finansinės paramos priemonės AIE bendrijoms ir AIE bendrijoms daugiabučiuose**. “Naujos kartos Lietuva” [kvietimų plane](#) nurodyta, kad ši galimybė jau greitai metu bus atidaryta AIE bendrijoms, norinčioms pasistatyti saulės šviesos energijos įrenginius. Lietuvos aplinkos ministerija taip pat kuria sąlygas saulės elektrinių iki 30 kW įrengimui daugiabučiuose.

Energijos dalijimasis

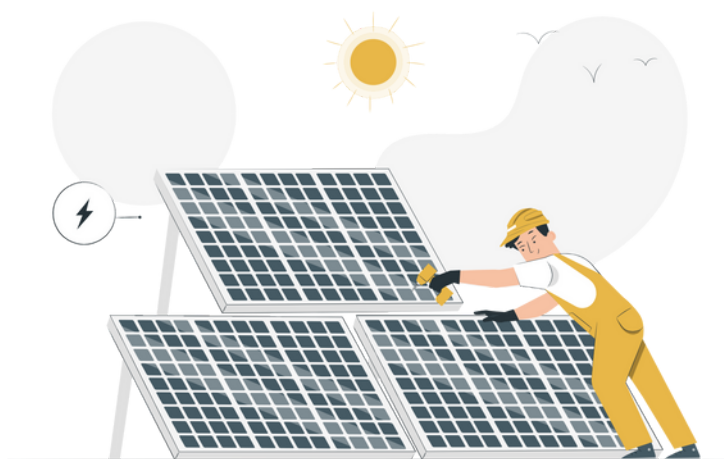
Kiek kiekvienas bendrijos narys mokės už suvartotą elektros energiją priklausys nuo jų investicijos į bendrijos veiklas arba nuo bendro susitarimo. Bet kokių atveju, AIE bendrija turės sudaryti pirkimo - pardavimo sutartis su visais bendrijos dalyviais. Sutartyse nurodyta kaina už elektros energiją gali būti lygi 0 ir taip įtraukti nuo energetinio skurdo kenčiančias šeimas. AIE bendrijos taip pat turi teisę parduoti pagamintą elektros energiją nepriklausomam elektros energijos tiekėjui arba elektros energijos rinkos nustatytais būdais.

Sudarytos sutartys privalo atitikti Energetikos ministerijos patvirtintas elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarčių standartines sąlygas ir įtraukti:

- šalių įsipareigojimus, siūlomas paslaugas ir galiojimo terminus;
- tarpusavio teises, pareigas ir atsakomybes. Pratęsimo ir nutraukimo bei kompensacijos sąlygas;
- galutinę elektros energijos kainą arba jos apskaičiavimo principus. Į kainą svarbu įtraukti energijos tiekimo, persiuntimo ir kitų su tuo susijusių paslaugų teikimo kainos dedamąsias dalis ir kitus mokesčius;
- gamybos įrenginio įrengtą galią, naudojamo kuro rūšį, veiklos teritoriją bei vartojimo objekto adresą.

Kiti svarbūs aspektai

- Iki 2024 metų įrengtoms AEI elektrinėms iki 400 kW nėra taikoma atsakomybė už pagamintos elektros energijos sukeltą disbalansą.
- Statant didesnes nei 30 kW saulės elektrines ant žemės, reikės suderinti įvairius statybos leidimus bei dažniais atvejais kaimo vietovėse atlikti tinklo rekonstrukciją. Dėl to reikia įvertinti mažos elektrinės įrengimo atsiperkamumą.

Parengė:

Živilė Mantrimaitė

Atsinaujinančios energetikos projektų vadovė

VŠĮ „Žiedinė ekonomika“

This publication has been produced with the financial support from the Nordic Council of Ministers and the European Climate Foundation. The content of this publication is the sole responsibility of the coordinators of this project and do not necessarily reflect the views or policies of the Nordic Council of Ministers or the European Climate Foundation.